

God svenska – vägen till arbete för utrikes födda?

Stefan Eriksson, Uppsala universitet
Dan-Olof Rooth, Stockholms universitet

»Har du redan yrkeskunskaper som efterfrågas ska du lära dig svenska så fort det går och ta ett av de lediga jobb som finns.«

Magdalena Andersson
Installationstal 2021

»Det handlar också om att den som är ny i Sverige ska lära sig svenska språket, bli anställningsbar, förstå samhället.«

Ulf Kristersson
Sensommartal 2021

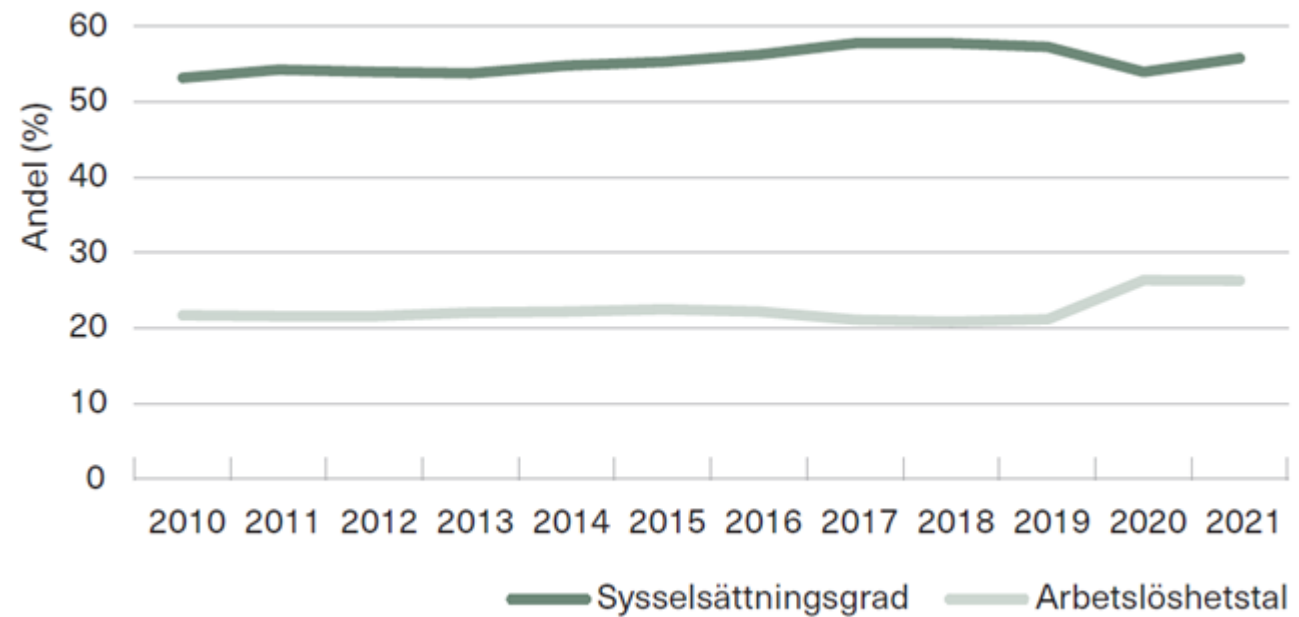
Dagens presentation

- ➔ Bakgrund – en problematisk arbetsmarknad
- ➔ Arbetsgivarnas bedömning av svenskkunskaper vid anställning
- ➔ Utrikes födda personers svenskkunskaper
- ➔ Förslag till åtgärder
- ➔ Sammanfattning

Utrikes föddas sysselsättning och arbetslöshet

Figur 2.4 Sysselsättningsstatus för individer födda i länder utanför Europa, 2010–2021.

Utrikes föddas långtidsarbetslöshet

Tabell 2.4 Födda i länder utanför Europa bland arbetslösa, 2010–2021.

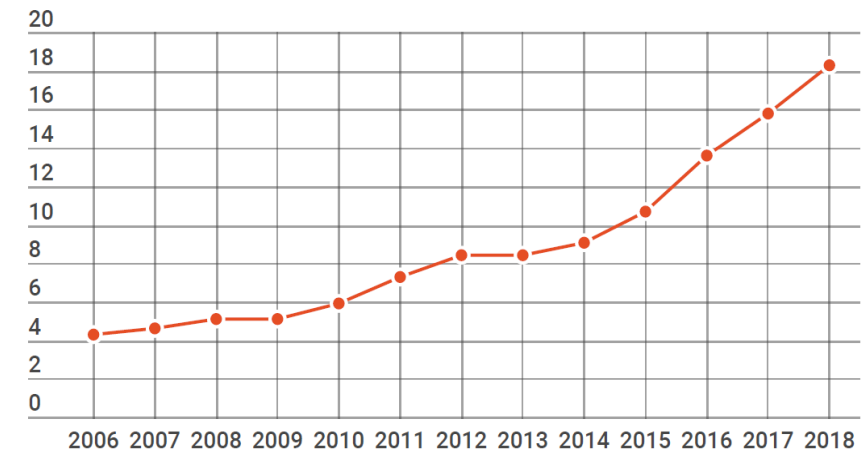
	Antal arbetslösa	Antal arbetslösa födda utanför Europa	Andel arbetslösa födda utanför Europa (%)	Antal långtids- arbetslösa födda utanför Europa	Andel långtids- arbetslösa bland födda utanför Europa (%)
2010	401 693	78 773	19,6	29 542	37,5
2011	369 305	85 999	23,3	32 463	37,7
2012	392 820	97 272	24,8	38 596	39,7
2013	402 172	111 387	27,7	45 098	40,5
2014	371 200	121 005	32,6	51 038	42,2
2015	368 891	138 632	37,6	61 683	44,5
2016	357 613	154 427	43,2	70 340	45,5
2017	359 263	169 710	47,2	81 582	48,1
2018	342 750	164 190	47,9	84 468	51,4
2019	353 499	166 411	47,1	83 091	49,9
2020	464 405	196 561	42,3	91 254	46,4
2021	387 724	176 862	45,6	96 124	54,4
2022	332737	155258	46,5	81377	52,3

Ökade krav på svenskkunskaper även på enkla jobb

- ➔ Ökade krav på att läsa och skriva på svenska även i lågkvalificerade yrken (rapportering, dokumentering, kvalitetssäkring)
- ➔ Ökade krav på svenskkunskaper i jobbansökningar

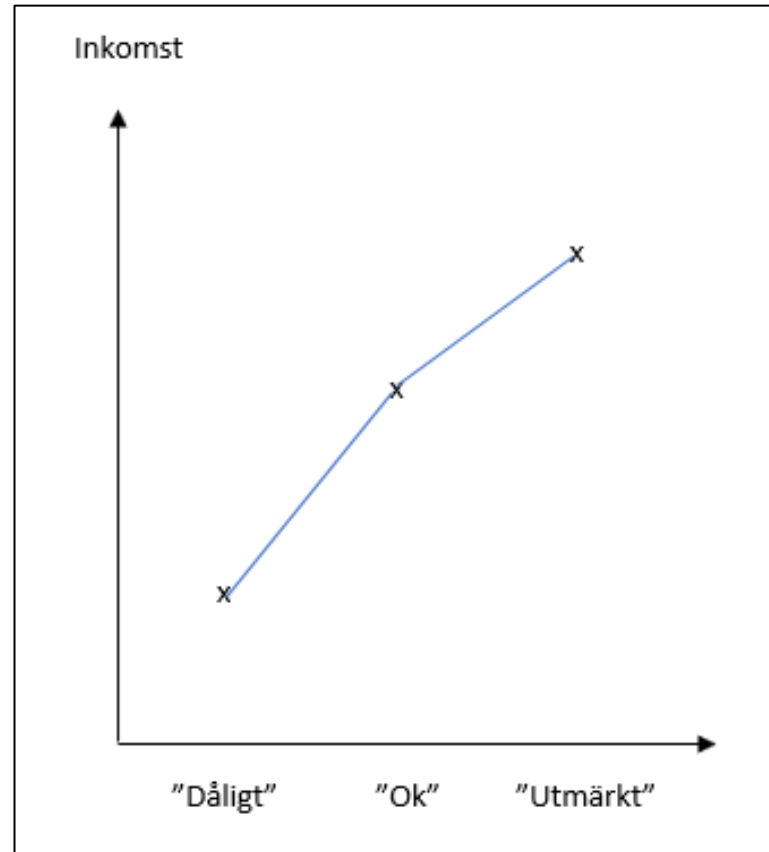
Fallstudier av användning
av svenska i olika yrken

Procent av alla annonser som innehåller ordet "svenska" och frasen "tal och skrift".
Källa: Alla annonser som publicerats på platsbanken mellan 2006 och 2017 samt alla
annonser som var publicerade den 21 september 2018.

Källa: Arbetet 4 oktober 2018

Studier av avkastningen av språkkunskaper

Vilka krav på svenska har arbetsgivare när de rekryterar arbetskraft?

Enkätundersökningarna

Två enkäter med svar från 819 rekryterande arbetsgivare

➔ Enkät 1

- 22 större arbetsgivare via SNS nätverk
- Ger en bild av hur stora arbetsgivare ser på svenskkunskapers betydelse

➔ Enkät 2

- Arbetsgivare som rekryterade via Platsbanken (Arbetsförmedlingen)
- Ger en bild av hur små och medelstora arbetsgivare ser på svenskkunskapers betydelse

Enkätfrågorna

Hur ställer sig arbetsgivare till en viss specifik nivå av svenska?

A. Arbetsgivarnas erfarenheter av rekrytering och betydelsen av svenskkunskaper vid anställning av utlandsfödda

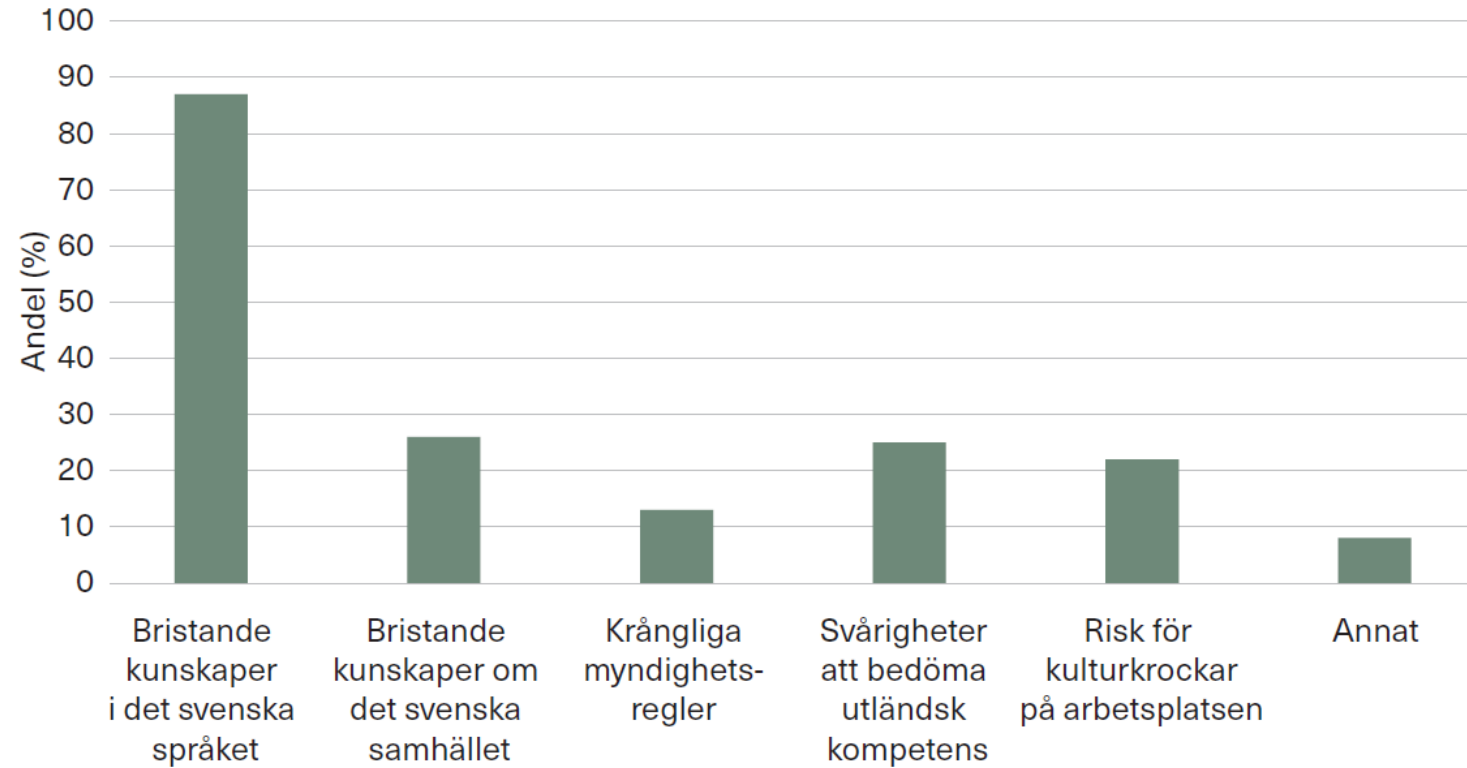
B. Bedömningar av fiktiva skriftliga jobbansökningar med varierande nivå av svenska

C. Bedömningar av filmsekvenser från simulerade anställningsintervjuer

⇒ Språknivån i jobbansökningarna och filmsekvenserna har tagits fram av oss i samarbete med Maria Rydell, lektor vid Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet

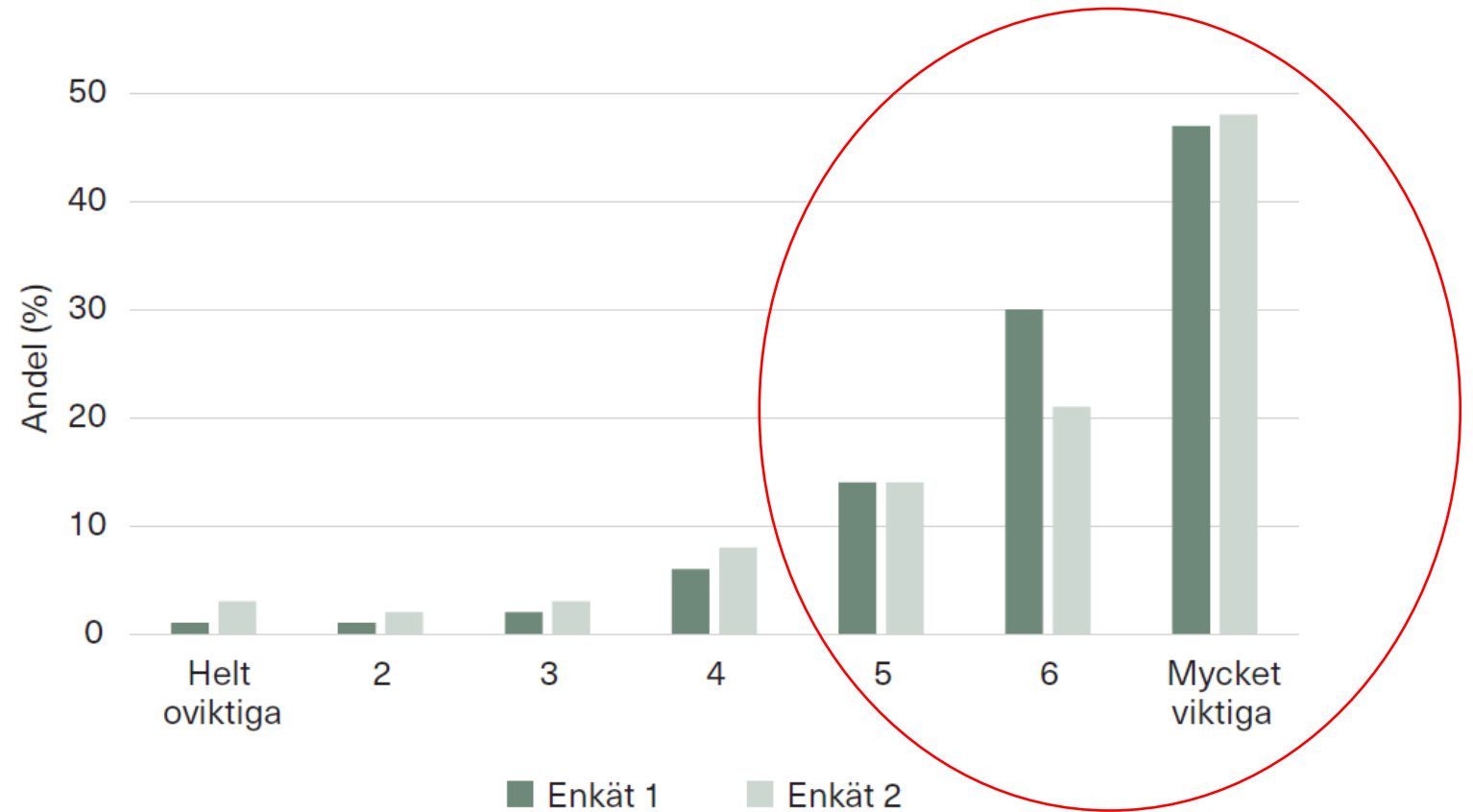
A. Arbetsgivarnas erfarenheter av rekrytering

Figur 4.1 Vilka av följande faktorer ser du som en utmaning med att anställa personer födda utanför Norden?

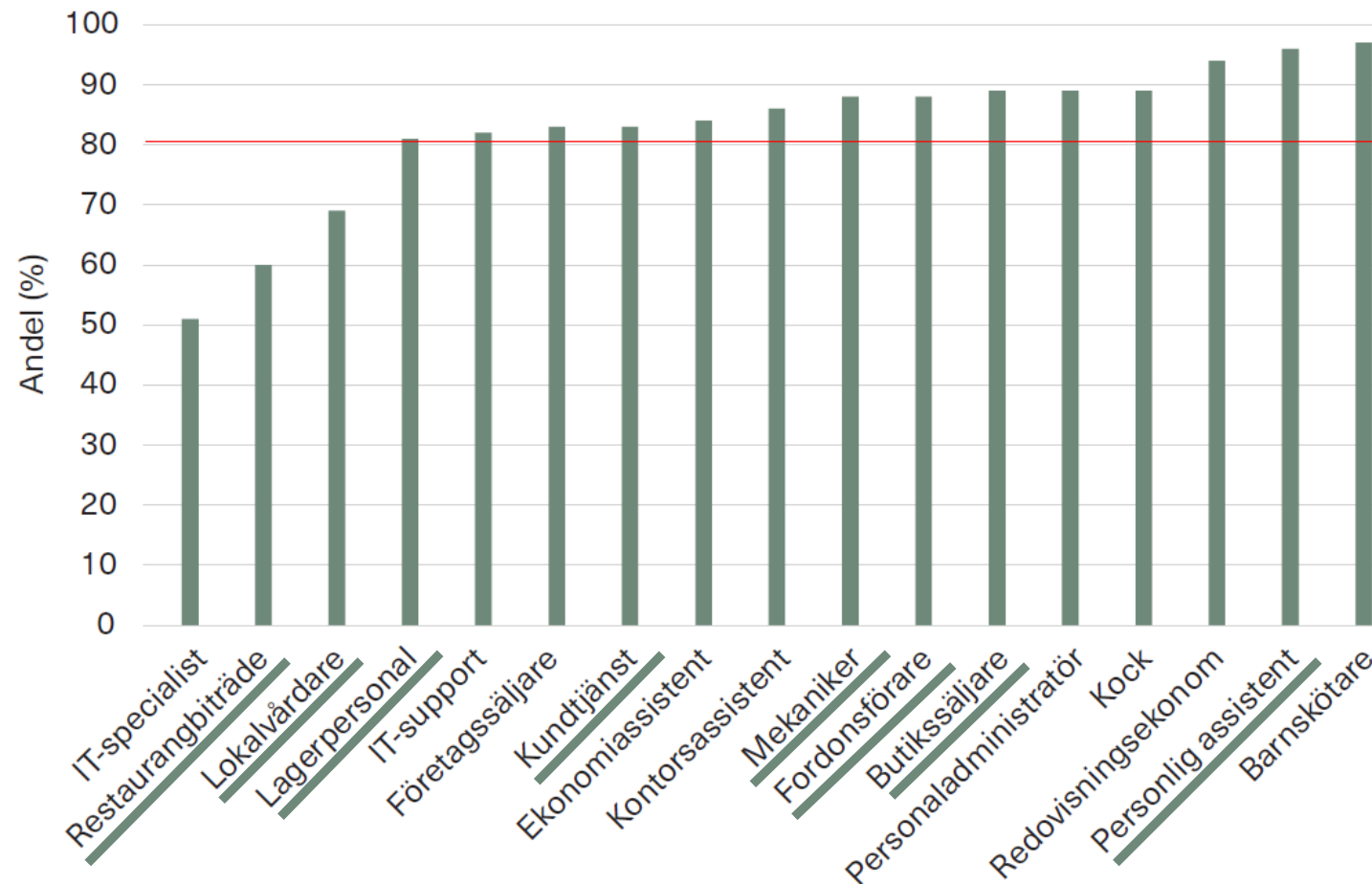
A. Arbetsgivarnas erfarenheter av rekrytering

Figur 4.2 Hur viktiga är goda kunskaper i det svenska språket på din arbetsplats?

A. Arbetsgivarnas erfarenheter av rekrytering

Figur 4.3 Andel inom respektive yrke som svarat att goda kunskaper i svenska är viktiga på sin arbetsplats.

B. Arbetsgivarnas bedömning av fiktiva skriftliga jobbonsökningar

Hej,

Det utannonserade jobbet (ansöns [3563] på Platsbanken) låter mycket intressant och passar precis vad jag skulle vilja jobba med framöver.

Om jag ska berätta lite om mig själv så heter jag [Otto Müller] och är [23] år. Jag kom till Sverige [2017] från [Tyskland]. Sedan tidigare har jag erfarenhet av att jobba som [restaurangbiträde]. Mitt senaste jobb var [en praktikplats] på [Scandic Hotell]. Mina arbetsuppgifter var [att servera kunder vid lunch och middag samt i samband med konferenser. Jag har även varit delaktig i köksarbetet]. Min arbetsgivare hade höga ambitioner, vilket gjorde att jag utvecklades mycket. Jag fick goda kunskaper om [mat och dryck] och har lärt mig att ta ansvar för att vidareutveckla detta i en bransch som ständigt förändras. Innan jag kom till Sverige arbetade jag med liknande arbetsuppgifter i [Tyskland].

Min erfarenhet har gett mig en stor vana av att bemöta [kunder] på ett positivt och representativt sätt. Oavsett min arbetsplats så är jag mån om att göra ett bra jobb där jag är. Jag ser en utmaning i alla typer av jobb.

Som person är jag social, samarbetsvillig, noggrann och var vid en hög arbetstakt. Jag är lugn och har kontroll på det jag ska göra. Till slut med min sambo ägnar jag gärna tiden åt att motivera och umgås med våra många vänner.

Jag kommer gärna och presentera mig närmare vid en intervju. Då tar jag givetvis med mina bevis och referenser från tidigare jobb.

Vänlig hälsning

Nivå 4: Standardsvenska utan avvikelser (43 ord)

~~Om jag ska berätta lite om mig själv så heter jag Ali och är 25 år. Innan jag kom till Sverige arbetade jag med liknande arbetsuppgifter i Irak. Min erfarenhet har gett mig en stor vana av att bemöta kunder på ett positivt och representativt sätt. Oavsett min arbetsplats så är jag mån om att göra ett bra jobb där jag är. Jag ser en utmaning i alla typer av jobb.~~

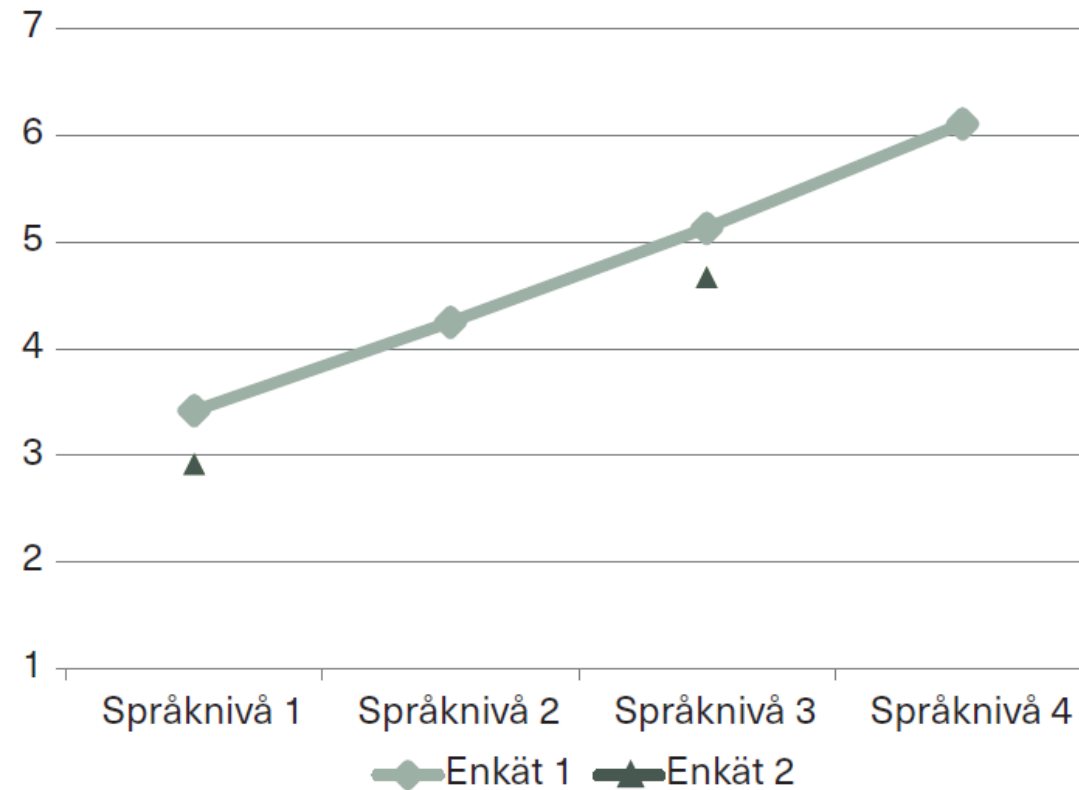
Nivå 1: Låg språklig nivå (27 ord)

~~Jag heter Ali och är 25 år. Innan jag kom till Sverige jag arbetade samma arbetsuppgift i Irak. Jag mycket van på att möta kund i en positiv sett. Jag vill göra en bra jobb på alla mina jobb. Jag tycker utmaning på alla jobb.~~

B. Arbetsgivarnas bedömning av nivån på svenskan

➔ ”Hur bedömer du den sökandes kunskaper i svenska i ansökan?”

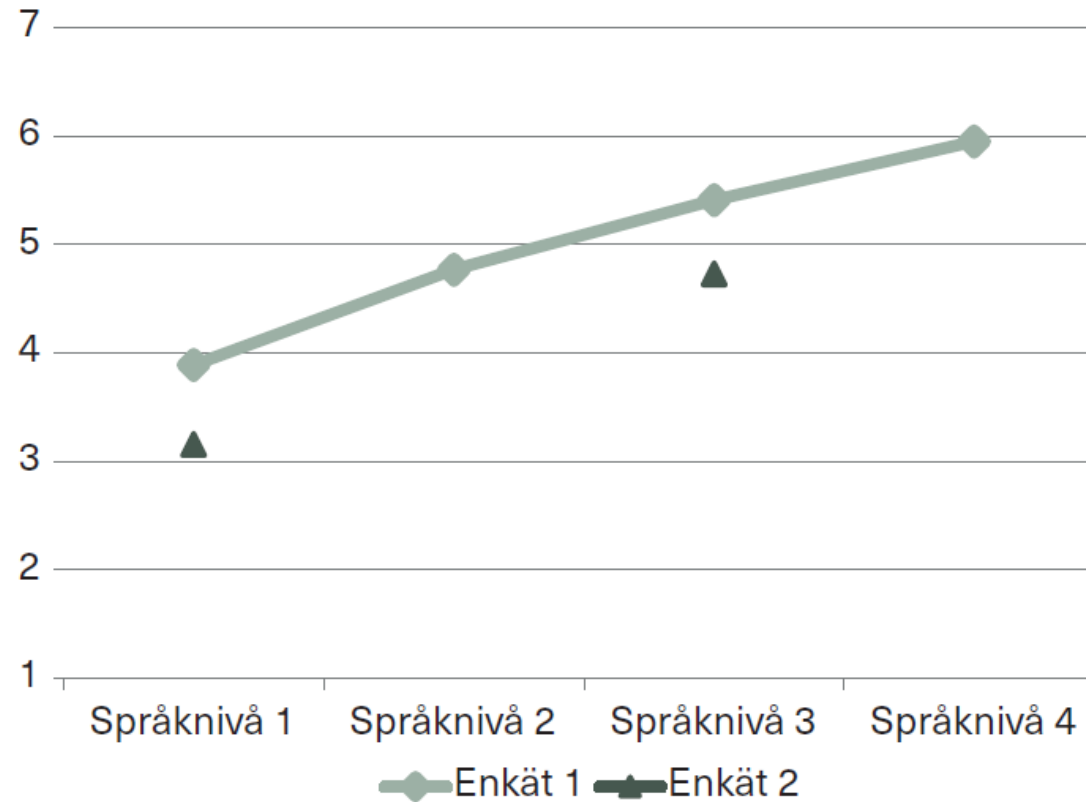
Figur 4.5 Bedömning av svenskan i jobbansökan.

B. Arbetsgivarnas bedömning av jobbchans

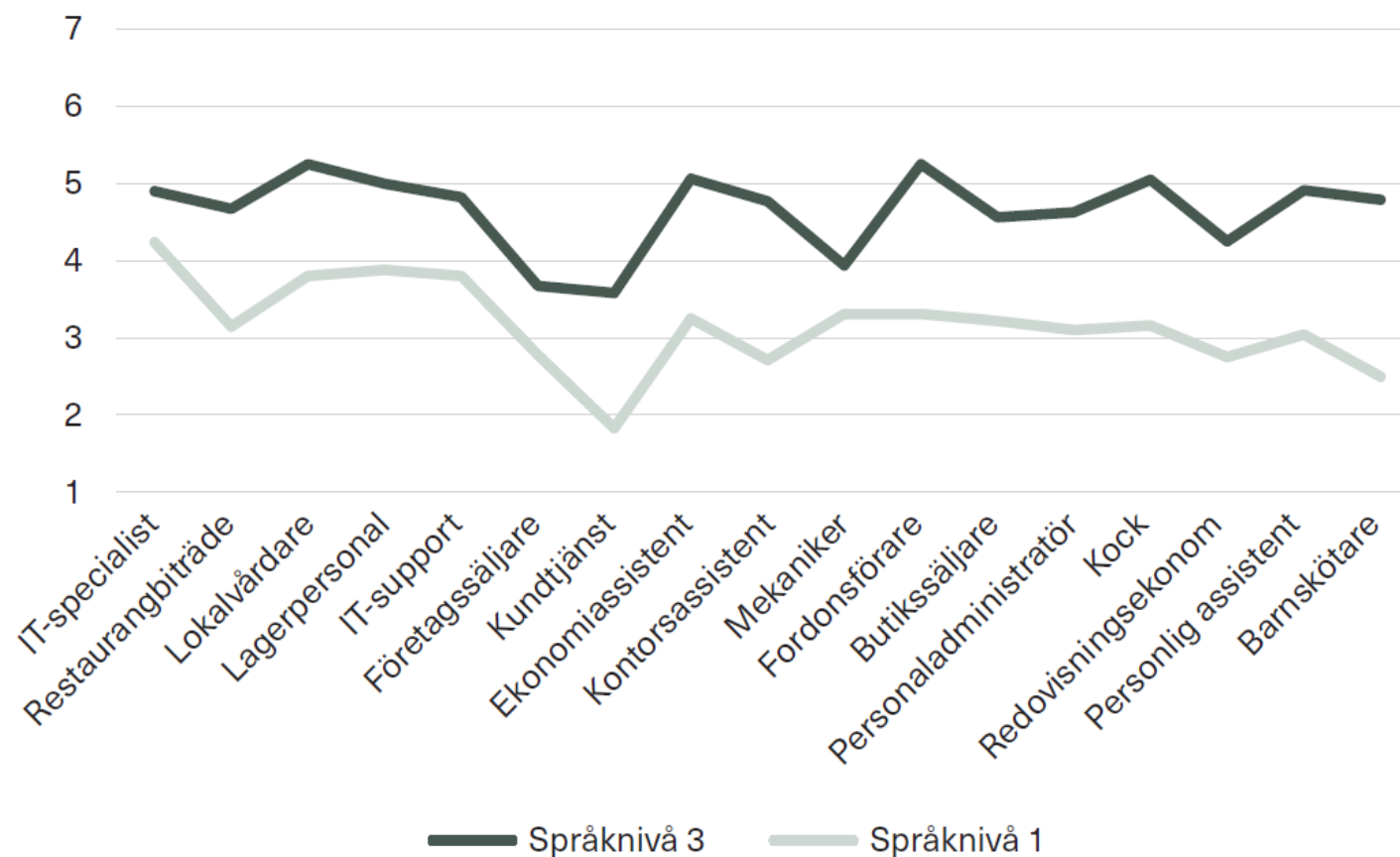
- ➔ ”Hur sannolikt är det att du skulle kalla denna jobbsökande till en anställningsintervju?”

Figur 4.6 Bedömning av jobbchans i jobbansökan.

B. Arbetsgivarnas bedömning av jobbchans, per yrke

Figur 4.8 Bedömning av jobbchans, per yrke.

*C. Arbetsgivarnas
bedömning av filmsekvenser
från simulerade
anställningsintervjuer*

Maria Rydell har konstruerat 6 olika manus...

*C. Arbetsgivarnas
bedömning av
filmsekvenser från
simulerade
anställningsintervjuer*

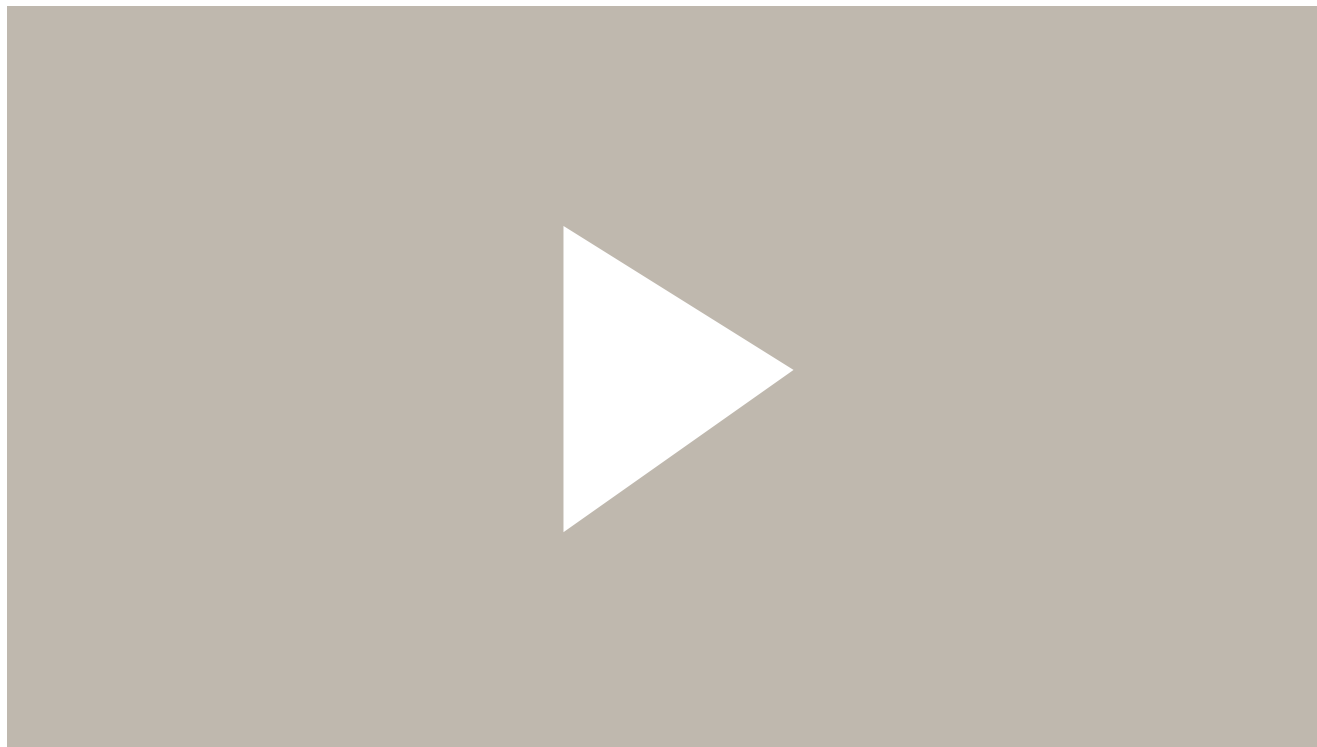
- ➔ Nivå 6: Standardfilm: Avancerad, korrekt och med ett svenskt uttal
- ➔ Nivå 2: Låg nivå: Flera andraspråksdrag, mer hörbar brytning vid flera ord

”Hur sannolikt är det att du skulle vilja anställa den jobbsökande?”

*C. Arbetsgivarnas
bedömning av filmsekvenser
från simulerade
anställningsintervjuer*

Hur sannolikt är det att du skulle vilja anställa den jobbsökande?

- ➔ Nivå 6: Standardfilm: Avancerad, korrekt och med ett svenskt uttal

*C. Arbetsgivarnas
bedömning av
filmsekvenser från
simulerade
anställningsintervjuer*

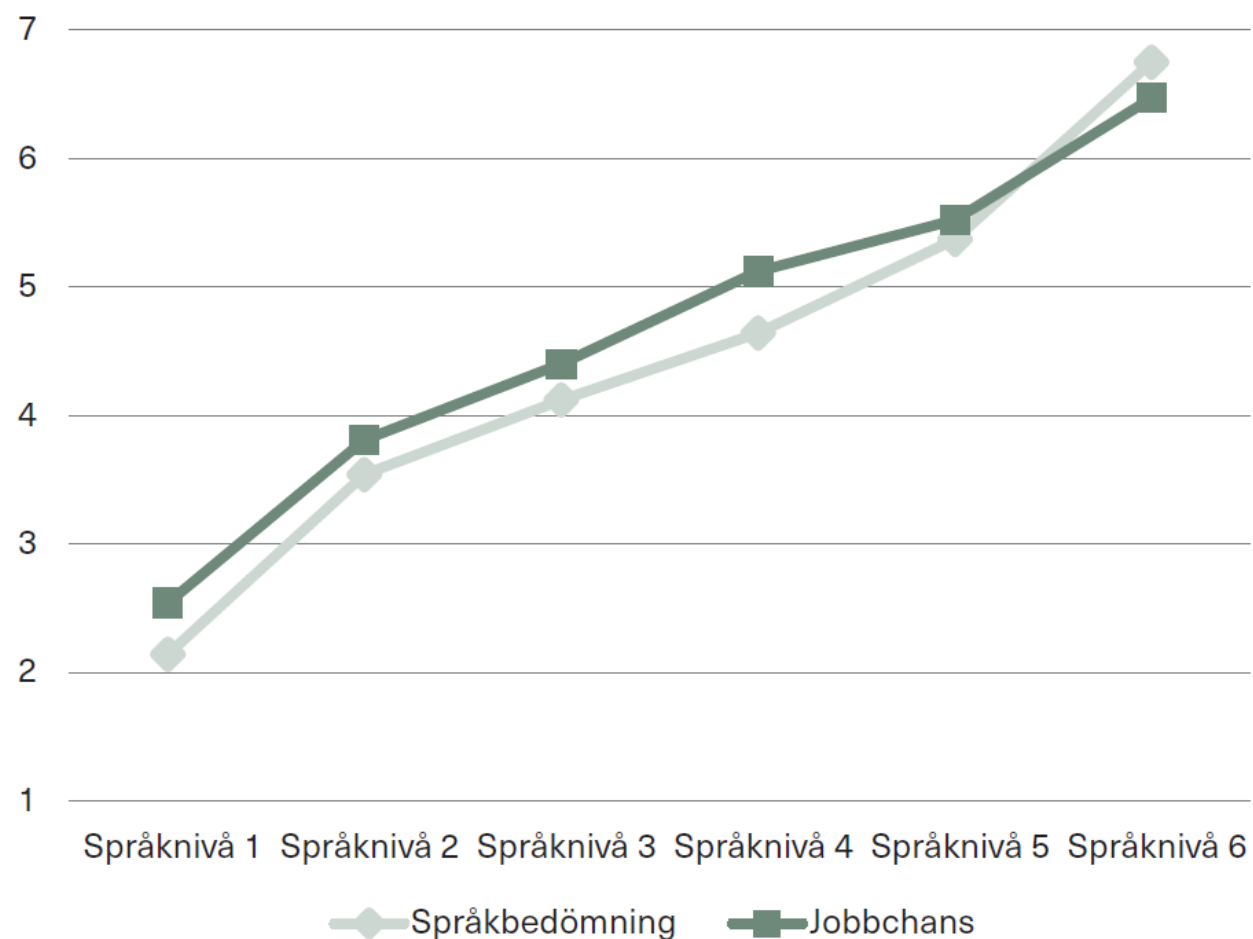
Hur sannolikt är det att du skulle vilja anställa den jobbsökande?

- ➔ Nivå 2: Låg nivå: Flera andraspråksdrag, mer hörbar brytning vid flera ord

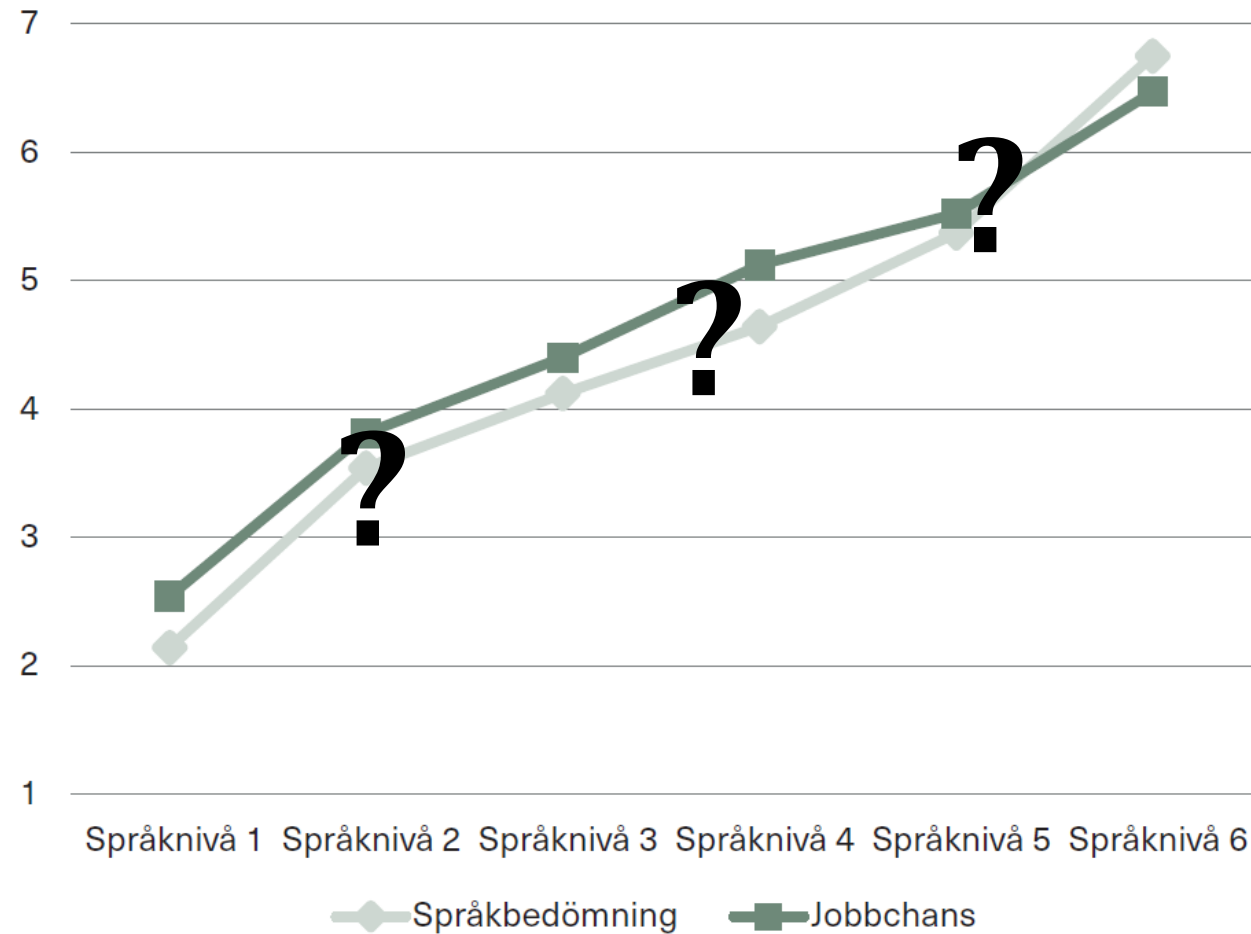
C. Arbetsgivarnas bedömning av nivå på svenskan och jobbchans

Figur 4.9 Bedömning av svenskkunskaper och jobbchans vid anställningsintervju.

Var befinner sig de utrikes föddas svenskkunskaper?

Figur 4.9 Bedömning av svenskkunskaper och jobbchans vid anställningsintervju.

Invandrade personers
svenskkunskaper

Vilka kunskaper i svenska har
utrikes födda personer?

”Språkutbildnings-
resan”

Sfi

SAS
Grund

SAS1-3

Tabell 2.5 Språkutbildningsresan som vuxen – från sfi till gymnasiekompetens.

Språkutbildning	Motsvarighet i ungdomsskolan vad gäller svenska/svenska som andraspråk	Ger behörighet till
Sfi A		
Sfi B		
Sfi C		
Sfi D		SAS Grund
SAS Grund 1 (100p)		
SAS Grund 2 (200p)		
SAS Grund 3 (200p)		
SAS Grund 4 (200p)	Slutbetyg i grundskolan årskurs 9	SAS 1
SAS 1 (100p)	Gymnasieexamen på yrkesprogram	
SAS 2 (100p)		
SAS 3 (100p)	Gymnasieexamen på högskole- förberedande program	Högskola

Finns andra vägar, men vi fokuserar på huvudspåret

Studieresultat för sfi

Tabell 5.1 Studieresultat i sfi, nyinskrivna 2006–2016 och som följs tre år framåt i tiden.

År	Antal nyinskrivna	Efter 3 år				
		Slutfört någon kurs med minst G (%)	Slutfört kurs D med minst G (%)	Studieväg 1 med D, började på 1A (%)	Studieväg 2 med D, började på 2B (%)	Studieväg 3 med D, började på 3C (%)
2006	33 140	63	29	9	21	43
2007	34 104	62	28	8	20	43
2008	36 543	60	28	6	20	40
2009	36 675	60	28	9	21	39
2010	37 664	62	29	8	22	40
2011	38 615	61	31	7	22	41
2012	40 219	63	32	9	23	43
2013	43 537	64	31	5	23	45
2014	48 575	65	32	5	23	47
2015	52 275	65	31	5	23	44
2016	57 402	63	31	3	23	44

Studieresultat för sfi

Tabell 5.1 Studieresultat i sfi, nyinskrivna 2006–2016 och som följs tre år framåt i tiden.

År	Antal nyinskrivna	Efter 3 år				
		Slutfört någon kurs med minst G (%)	Slutfört kurs D med minst G (%)	Studieväg 1 med D, började på 1A (%)	Studieväg 2 med D, började på 2B (%)	Studieväg 3 med D, började på 3C (%)
2006	33 140	63	29	9	21	43
2007	34 104	62	28	8	20	43
2008	36 543	60	28	6	20	40
2009	36 675	60	28	9	21	39
2010	37 664	62	29	8	22	40
2011	38 615	61	31	7	22	41
2012	40 219	63	32	9	23	43
2013	43 537	64	31	5	23	45
2014	48 575	65	32	5	23	47
2015	52 275	65	31	5	23	44
2016	57 402	63	31	3	23	44

Vad säger rekryterarna om sfi?

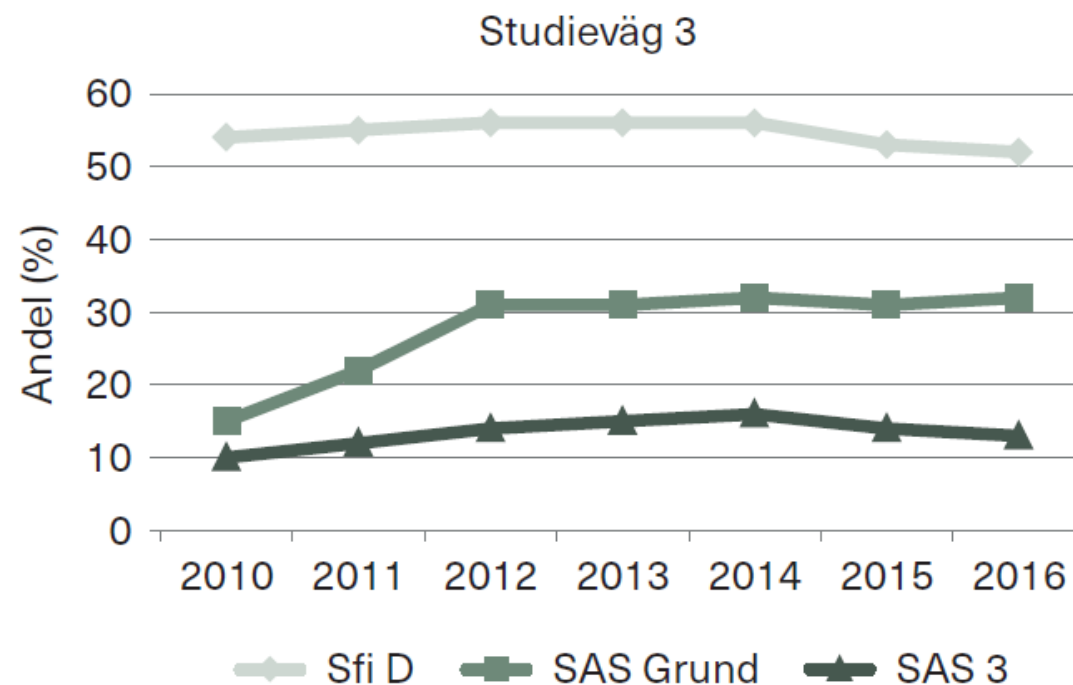
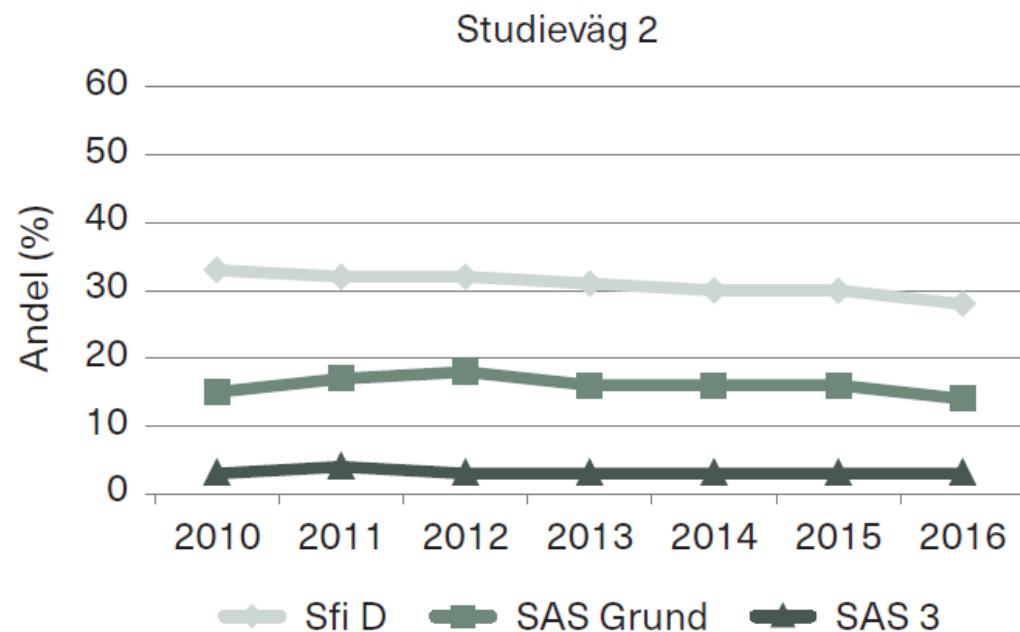
»SFI D motsvarar åk 6, det är tufft att ha verktyg som en 12-åring i konkurrens med andra sökande.«

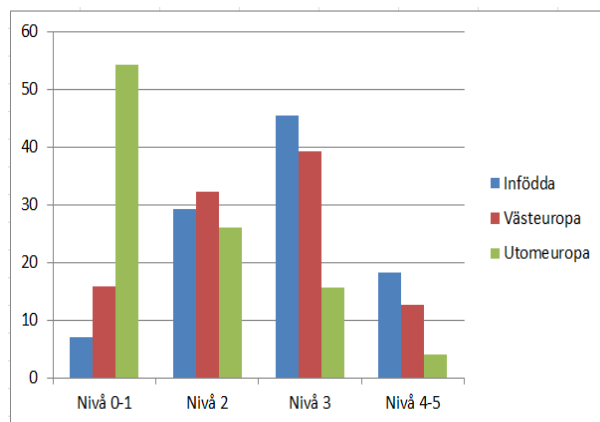
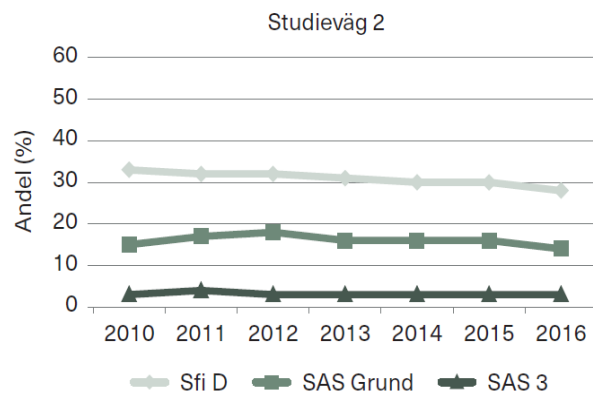
»Att de slutfört SFI är A och O men däremot tycker jag rent generellt att SFI är för dålig.«

»Slutförd svenska via SFI är inte en garanti för tillräckliga kunskaper i svenska. SFI är därmed inte ett kvalitetsmått i detta.«

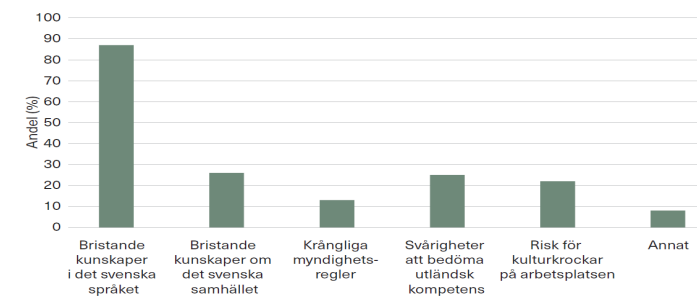
»Det är väl bra med slutförd SFI. Men det i sig ger ju inte någon kvalitetsstämpel på språkkunskaper.«

”Språkresan” - studieresultat för svenska som andraspråk (SAS)

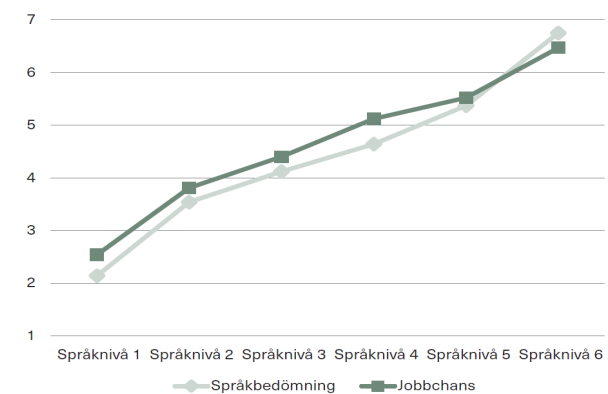

Figur 4.1 Vilka av följande faktorer ser du som en utmaning med att anställa personer födda utanför Norden?

Figur 4.9 Bedömning av svenskkunskaper och jobbchans vid anställningsintervju.

Tydlig obalans
– vad kan göras?

Åtgärder på utbudssidan – Språkutbildnings- resan

Viktigaste åtgärd: Mer och bättre utbildning i svenska

- ➔ Ökad genomströmning genom sfi och fler som läser åtminstone de grundläggande kurserna i svenska som andraspråk på komvux
- ➔ Ökad kvalitet på undervisningen inom sfi och annan svenskutbildning
- ➔ Etableringsuppdraget bör fokusera på svenskutbildning och innehålla både sfi och ytterligare svenskutbildning på komvux
- ➔ Både utbildningsanordnarna och deltagarna bör möta tydliga incitament så att studierna slutförs inom en rimlig tid
- ➔ Utbildningssystemet måste stå för merparten av svenskutbildningen

Åtgärder på utbudssidan – Språkutbildnings- resan

”Det är omöjligt för småföretagare att lägga till extra kostnader för att utbilda anställda, finns ingen anledning att anställa dem.”

”Detta är inte en arbetsgivares ansvar! Eget ansvar av individen.”

”Att behärska språket är ett krav för anställning och inte ett önskemål. Det därför inget som arbetsgivare ska betala.”

Åtgärder på efterfrågesidan – Osäkerhet

Om bättre svenskutbildning ökar språkfärdigheter kan åtgärder som minskar arbetsgivares osäkerhet om utlandsföddas svenskkunskaper behövas

Språktest

- ➔ Minskar arbetsgivares osäkerhet om testen uppfattas som tillförlitliga
- ➔ Individen får en möjlighet att testa sina språkfärdigheter

Staten tar över arbetsgivaransvaret under viss tid

- ➔ Minskar arbetsgivarens osäkerhet
- ➔ Individen får arbetslivserfarenhet och kontakter

Åtgärder på efterfrågesidan – Lägre kostnader

Om svenskkunskaperna inte kan förbättras med andra åtgärder

Lägre lägstalöner och ”enkla jobb”

- ➔ Kan öka viljan att anställa då total lönekostnad minskar
- ➔ Individen får arbetslivserfarenhet och kontakter
- ➔ Svårt att förena med den svenska lönebildningsmodellen

Anställningsstöd

- ➔ Kan öka viljan att anställa då total lönekostnad minskar
- ➔ Individen får arbetslivserfarenhet och kontakter
- ➔ Arbetsgivare tveksamma till att använda vissa av de existerande stöden

Sammanfattning

- ➔ Tydlig obalans mellan arbetsgivarnas krav på svenskkunskaper och utlandsföddas svenskkunskaper
- ➔ Inga enkla åtgärder som på kort tid kan vända denna situation
- ➔ Krävs åtgärder både på utbuds- och efterfrågesidan
- ➔ Viktigast är mer och bättre utbildning i svenska
- ➔ Gynnar både utlandsföddas etablering på arbetsmarknaden och integration på andra samhällsområden